Welke rol spelen verschillende criteria bij de keuze voor een school voor voortgezet onderwijs en hoe komt die keuze tot stand?

Beantwoord door Sjerp van der Ploeg (kennismakelaar Kennisrotonde).]

20 oktober 2020 - update 4 januari 2024

KR. 1001

Kort antwoord

Bij de keuze voor een school voor voortgezet onderwijs zijn de volgende aspecten voor ouders/leerlingen met name (heel) belangrijk: de sfeer op de school zoals ouders/leerlingen die ervaren, de kwaliteit van het onderwijs zoals ze die inschatten, de ondersteuning die scholen kunnen bieden, de afstand/bereikbaarheid en een eventuele specifieke pedagogische aanpak of onderwijsconcept. Lokaal kunnen er nog specifieke elementen een belangrijke rol spelen, bijvoorbeeld de veiligheid. De leerlingen hebben zelf een (grotere of kleinere) stem in het keuzeproces. Websites van scholen en open dagen zijn voor ouders en leerlingen belangrijke informatiebronnen.

Antwoord

Aan het einde van de basisschool maken ouders en leerlingen de keuze voor een school voor voortgezet onderwijs. Daarbij is het advies dat leerlingen in groep 8 krijgen wat betreft een bepaald schooltype natuurlijk een eerste belangrijk criterium. Vaak blijft er (gegeven dat advies) nog de mogelijkheid om een keuze te maken uit verschillende scholen of een voorkeur voor een school op te geven (als leerlingen niet meteen geplaatst kunnen worden door wachtlijsten of vanwege loting). De criteria waarop ouders en leerlingen die keuze baseren en de manier waarop ouders en leerlingen die keuze maken is in een aantal relatief recente Nederlandse onderzoeken naar schoolkeuzemotieven in kaart gebracht. Het gaat daarbij om twee landelijke onderzoeken en een aantal lokale onderzoeken die gedaan naar schoolkeuzemotieven (in Amsterdam, Rotterdam en Diemen).

Landelijke onderzoeken naar schoolkeuzemotieven: sfeer, kwaliteit en pedagogische aanpak

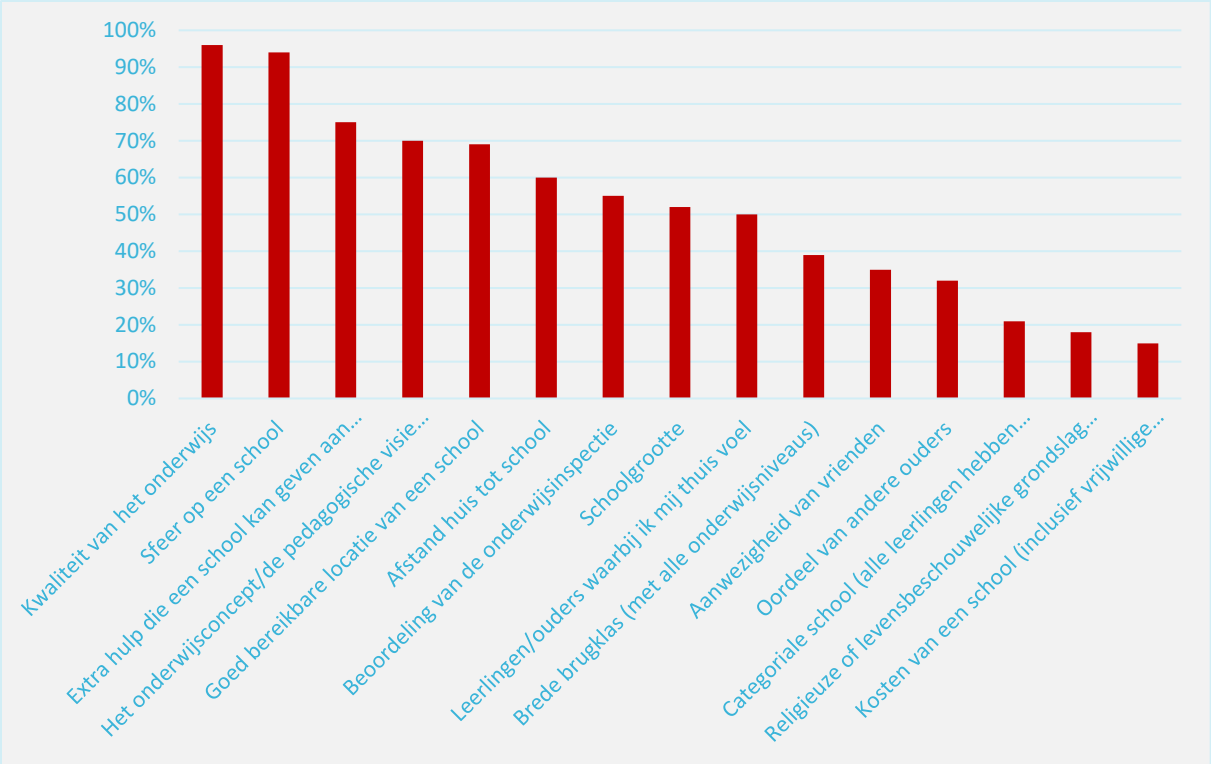
Uit een Nederlands onderzoek naar schoolkeuzemotieven in het voortgezet onderwijs blijkt dat denominatie, bijzondere kenmerken van een school en de pedagogische aanpak belangrijke aspecten zijn voor ouders bij de schoolkeuze (Allen e.a., 2016). Onder ‘bijzondere kenmerken’ verstaan de onderzoekers bijvoorbeeld een aanbod van tweetalig onderwijs (TTO), een cultuurprofiel, specifiek aandacht voor leren met ICT, e.d. Maar ook de mate waarin ouders de onderwijskwaliteit waarderen, de sfeer op de school, en de individuele aandacht voor leerlingen.

Onder het label ‘pedagogische aanpak’ vallen Montessori-, Dalton- en Jenaplan-scholen. Het onderzoek geeft helaas weinig inzicht in het relatieve belang van de afstand tussen huis en school. Dat heeft te maken

met de opzet van dit onderzoek: het belang dat ouders hechten aan diverse aspecten worden 'gemeten' door middel van het aantal kilometers dat ouders bereid zijn hun kinderen te laten reizen naar school.

In een ander Nederlands onderzoek is een groot aantal ouders met een kind in het eerste jaar van het voortgezet onderwijs gevraagd naar het belang van verschillende aspecten die speelden bij de schoolkeuze van dat kind (Bulder e.a., 2020). Desgevraagd blijkt dat ouders vooral de sfeer op school en de kwaliteit van het onderwijs als (heel) belangrijk voor de schoolkeuze benoemen (meer dan 90% van de ouders). Iets minder ouders (rond 60-70%) benoemen daarbij de extra ondersteuning die een school kan bieden, de pedagogische visie (onderwijsconcept) en de afstand/bereikbaarheid van de school.

Figuur 1: Percentage ouders dat voorgelegde aspecten als (heel) belangrijk benoemt bij maken van recente schoolkeuze

Bron: Bulder e.a. (2020), bewerking Kennisrotonde

Het belang van de religieuze of levensbeschouwelijke grondslag (denominatie) blijkt voor minder dan één op de vijf ouders een (heel) belangrijk aspect bij de schoolkeuze.

Uit beide onderzoeken blijkt dat 'sfeer op school' en 'kwaliteit van het onderwijs' een belangrijke rol spelen bij de schoolkeuze. 'Sfeer' is in die onderzoeken niet nader gedefinieerd en kan van ouder tot ouder dus nogal verschillen. Toch geeft meer dan negen van de tien ouders aan dit (heel) belangrijk te vinden bij de keuze en voor de helft van de ouders was 'sfeer' zelfs doorslaggevend bij de keus (Bulder e.a. 2020, p. 97). Blijkbaar is er dus een zeer belangrijk en tegelijkertijd min of meer moeilijk te definiëren kenmerk op basis waarvan ouders (en kun kinderen) beslissen. Het lijkt een soort optelsom van de diverse soorten indrukken die bijvoorbeeld open dagen achterlaten. Onderwijskwaliteit lijkt in vergelijking daarmee een stuk meer

concreter. Uit het onderzoek van Bulder e.a. (2020) blijkt echter dat ouders daar meer onder verstaan dan de beoordeling door de Inspectie: 55 procent van de ouders vindt het oordeel van de Inspectie (heel) belangrijk en 96 procent vindt dat van de kwaliteit van het onderwijs. Verder blijkt uit beide onderzoeken dat veel ouders de pedagogische aanpak of een onderwijsconcept zwaar mee laten wegen in de keus alsook de aandacht voor individuele leerlingen en de mate waarin scholen leerlingen ondersteuning kunnen bieden.

Beide onderzoeken laten zeer verschillende resultaten zien op het belang van denominatie van de school (religieuze of levensbeschouwelijke grondslag). 'Slechts' een kleine 20 procent van de ouders vindt dat (heel) belangrijk in het onderzoek van Bulder e.a. (2020) terwijl Allen e.a. (2016) dat als een belangrijk keuzemotief bestempelen (even zwaar als bijvoorbeeld pedagogische aanpak). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de ouders die bewust voor openbaar of algemeen bijzonder onderwijs kiezen niet geneigd zijn 'openbaar' of 'algemeen bijzonder' als een religieuze of levensbeschouwelijke grondslag te benoemen. In het onderzoek van Allen (2016) werd deze aanduiding namelijk niet gebruikt en wel in de studie van Bulder e.a. (2020).

Lokale onderzoeken naar schoolkeuzemotieven: specifieke motieven

Als we naast deze landelijke studies de uitkomsten van onderzoeken leggen die betrekking hebben op een specifieke gemeente dan concluderen we dat er lokale verschillen zijn: wat in de ene gemeente als een belangrijk keuzemotief naar voren komt, kan in een andere gemeente tamelijk onbelangrijk zijn, en andersom. Uit een onderzoek naar schoolkeuzemotieven in de gemeente Diemen (Bollen & Boogaard, 2019) blijkt dat ouders de volgende aspecten als (heel) belangrijk bestempelen: sfeer, leerlingenzorg, veiligheid, reputatie van de school, samenstelling van de leerlingenpopulatie en de beoordeling door de Inspectie. Ook blijkt dat de mate waarin de school aansluit bij de eigen godsdienst of levensovertuiging, tamelijk onbelangrijk is.

Resultaten van onderzoek naar schoolkeuzemotieven in Rotterdam lijken dan weer redelijk op de landelijke uitkomsten (Tudjman e.a. 2019). Daar blijken de belangrijkste motieven: kwaliteit, sfeer, veiligheid en de aanwezige schoolniveaus. Bij dat laatste gaat het meer precies om de mogelijkheid om opwaarts te kunnen opstromen. Dit laatste wordt ook in onderzoek in Amsterdam gevonden (Van der Klauw e.a., 2018). Ouders en leerlingen hebben een voorkeur voor een school waar het eigen niveau het laagste is wat de school aanbiedt. Dus leerlingen met een vmbo-t advies hebben een voorkeur voor een school met een vmbo-t en een havo-afdeling (en eventueel vwo-afdeling) en zonder vmbo-kb/bb. Leerlingen met een havo-advies hebben op hun beurt een voorkeur voor een school met naast havo- een vwo-afdeling en zonder vmbo-tl, enzovoorts. Of de achterliggende reden de mogelijk voor opstromen is of de voorkeur voor een bepaalde leerlingpopulatie, is op basis van de resultaten niet te achterhalen. We merken verder op dat in de landelijke onderzoeken het aspect 'veiligheid' niet als thema naar voren komt maar zowel in Diemen en Rotterdam als belangrijk scoort.

Keuzeproces

Witte en Spierenburg (2019) doen verslag van een landelijke peiling onder ouders naar de manier waarop keuzeproces plaatsvindt. Het gaat vooral om hbo- en wo-opgeleide ouders en daarmee een tamelijke selecte groep. Deze ouders geven aan dat de kinderen zelf een belangrijke rol spelen bij de keuze over de middelbare school. Driekwart van de ouders laat het kind zelf kiezen waarbij ze wel zijdelings zoveel

mogelijk invloed proberen uit te oefenen. De meerderheid start met het keuzeproces wanneer het kind in groep 7 zit en gebruiken websites en open dagen om informatie in te winnen over verschillende scholen.

Geraadpleegde bronnen

Allen, J., Bijlsma, I., Borghans, L., & Poulissen, D. (2016b). *Schoolkeuzemotieven van ouders en leerlingen in het voortgezet onderwijs*. Maastricht: ROA.

Bollen, I. & Boogaard, M. 2019. *Schoolkeuzemotieven van ouders en leerlingen groep 8 in Diemen*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

Bulder, E., Van den Langenberg, K. Van der Ploeg, S., Karssen, M., Vaessen, A., Leest, B. & Buerskens, K. 2020 (te verschijnen). *Alle scholen toegankelijk: een open deur? Toelatingsbeleid en toegankelijkheid in het funderend onderwijs*. Utrecht: Oberon/Kohnstamm Instituut/KBA.

Tudjman, T., Lusse, M., Walraven, G. & Emans, B. (2019). *Schoolkeuze aan de Maas*. Rotterdam: Risbo/Hogeschool Rotterdam/InHolland/CED-groep.

Van der Klauw, B., Oosterbeek, H. & Sóvágó, S. 2018. *Determinanten van voorkeuren voor VO-scholen in Amsterdam*. Amsterdam: VU/UvA.

Witte, P. & Spierenburg, A. 2019. *Ouders en de schoolkeuze. Sardes Special nr. 25*. Utrecht: Sardes.

Over deze vraag

Opgesteld door:	Sjerp van der Ploeg (kennismakelaar Kennisrotonde)
Vraagsteller:	directeur vo school
Onderwijssector:	Voortgezet onderwijs
Trefwoorden:	Schoolkeuze, criteria, keuzemotieven, voortgezet onderwijs
Referentie:	Kennisrotonde. (2024).). *Welke rol spelen verschillende criteria bij de keuze voor een school voor voortgezet onderwijs en hoe komt die keuze tot stand? (1e update)* (KR. 1001)

Dit antwoord is gepubliceerd op Kennisrotonde.nl. De Kennisrotonde is samen met NCO en Onderwijskennis een dienst van het NRO.